

**12**  
JORNADES CATALANES  
D'INFORMACIÓ  
I DOCUMENTACIÓ  
BARCELONA  
19 I 20 DE MAIG DE 2010

# La promoció de la lectura a les biblioteques públiques de Catalunya: un terreny pròsper que cal endreçar

**MÒNICA BARÓ** / Professora de la Facultat de Biblioteconomia i Documentació. Observatori de Biblioteques, llibres i lectura, Universitat de Barcelona  
[baro@ub.es](mailto:baro@ub.es)

**JUANA CASAS POVES** / Responsable de promoció de la lectura, Sistema de Lectura Pública de Catalunya, Subdirecció General de Biblioteques, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, Generalitat de Catalunya  
[icasasp@gencat.cat](mailto:icasasp@gencat.cat)

**TERESA MAÑÀ** / Professora de la Facultat de Biblioteconomia i Documentació. Observatori de Biblioteques, llibres i lectura, Universitat de Barcelona  
[mana@ub.edu](mailto:mana@ub.edu)

**LOURDES REYES CAMPS** / Cap del Sistema de Lectura Pública de Catalunya, Subdirecció General de Biblioteques, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, Generalitat de Catalunya  
[lreyes@gencat.cat](mailto:lreyes@gencat.cat)

## Resum

Es presenta una anàlisi de l'estat de la qüestió de la promoció de la lectura a les biblioteques públiques de Catalunya, a partir de les actuacions de la Subdirecció General de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya que han tingut lloc durant el 2009: un estudi de les accions de promoció de la lectura a les biblioteques públiques, realitzat per Mònica Baró i Teresa Mañà, i la primera convocatòria de subvencions a projectes de promoció de la lectura per municipis de menys de 50.000 habitants. Aquesta anàlisi reflexiona sobre aspectes com la qualitat tècnica dels projectes, els costos de les accions, la mesura dels resultats de les activitats, la comunicació dels projectes, la innovació i risc de les accions, les diferències entre municipis, i els estudis d'usuari, entre d'altres.

S'explica com la Subdirecció afronta aquestes circumstàncies a través d'un programa que té com a principals objectius augmentar la qualitat de la promoció de la lectura que es realitza a les biblioteques públiques a través de tres eixos interdependents: 1) formació adreçada al personal de les biblioteques, 2) creació i gestió d'un banc de bones pràctiques i recursos sobre i per a la promoció de la lectura, i 3) subvencions als municipis per a la realització de projectes de qualitat de promoció lectora.



Es mostren els primers resultats i reflexions de la posada en funcionament de les accions d'aquest programa.

### **Paraules clau**

Promoció de la lectura; Dinamització lectora; Animació a la lectura; Lectura; Gestió de projectes; Gestió cultural; Biblioteques públiques de Catalunya

## **1. Introducció**

En la societat actual les biblioteques públiques tenen el compromís d'assegurar als ciutadans el dret d'accés a la lectura al llarg de tota la seva vida. La biblioteca, tal com queda recollit en el Manifest per a la Biblioteca pública i en les Directrius per a biblioteques públiques, assumeix com a pròpia aquesta missió i estableix entre els seus objectius la promoció de la lectura i el foment de l'hàbit lector entre els públics de totes les edats.

De tota manera, la biblioteca pública no està sola en aquesta comesa i comparteix aquesta responsabilitat amb altres agents, entre els quals, cal destacar l'escola que, en els darrers anys, ha vist qüestionada la seva eficàcia en aquest àmbit concret arran dels dèficits detectats en els nostres escolars. Tampoc no són més encoratjadors els resultats obtinguts de les enquestes sobre hàbits lectors de la població la qual cosa ha generat la necessitat de prendre mesures urgents per millorar la situació. En aquest sentit, l'impuls de plans globals de promoció de la lectura (estatals, autonòmics i locals), se suma a les dinàmiques que, des de fa molt anys, duen a terme les biblioteques.

Les biblioteques han d'entomar la seva funció en el foment de la lectura tenint en compte tots aquells "socis" que hi tenen una responsabilitat. I ho han de fer de manera rigorosa, amb recursos i instruments que els permetin conèixer les necessitats dels usuaris, dissenyar a partir d'objectius i planificar les seves accions; tot això sense renunciar, evidentment, al contacte directe i al vincle afectiu que ha d'establir amb els seu públic. Fora bo que les accions de promoció a la lectura es plantegessin a partir d'un diagnòstic de la realitat, amb uns objectius específics i uns indicadors per a l'avaluació. D'aquesta manera es podrien mesurar els resultats en la realització de les múltiples actuacions que s'organitzen en termes d'eficàcia i eficiència, a partir de les inversions econòmiques, del temps i dels esforços



que els bibliotecaris dediquen a les activitats. Ara mateix, les activitats de promoció de la lectura tenen una valoració incerta ja que, en la majoria de casos, es desconeix quina és la seva contribució real en el desenvolupament dels hàbits de lectura del públic a qui van dirigides.

## **2. Escenari de partida**

A continuació es presenten les principals característiques de l'escenari de partida de les anàlisis i actuacions que s'expliquen en aquesta comunicació.

### **2.1 Les biblioteques públiques de Catalunya**

A partir de la literatura professional, de l'observació directa i de la relació professional diària amb les biblioteques, destaquem els següents aspectes del paradigma de les biblioteques públiques de Catalunya com a promotores de la lectura.

- El Sistema de Lectura Pública està format per 333<sup>1</sup> biblioteques (11 de les quals són bibliobusos), majoritàriament de titularitat municipal.
- Aquestes biblioteques estan disseminades en un territori ampli i dispers que mostra forts desequilibris quant a distribució geogràfica, recursos econòmics, oferta cultural i de lleure, i d'hàbits culturals de la població.
- Al seu torn, les biblioteques presenten grans diferències pel que fa a equipaments; dotació de recursos econòmics, humans, etc.; formes de gestió; relacions amb les administracions i amb els agents del teixit associatiu i cultural.
- La llarga trajectòria de les biblioteques en el foment de l'hàbit de la lectura sovint les ha posicionades en els municipis entre els principals equipaments i serveis públics per al lleure i la cultura.
- Els ciutadans exigeixen el seu dret d'accés a serveis d'informació i coneixement públics en tot el territori de Catalunya, i cada vegada demanen més qualitat a aquests serveis. Això demana un gran esforç per al qual no sempre estan suficientment preparades ni compten amb els mitjans apropiats per poder afrontar-lo.

---

<sup>1</sup> Dades a 31 de desembre de 2008.

Algunes dades:<sup>2</sup>**Conjunt de Catalunya**

|  | 2008       | 2007       | Diferència<br>2007-2008 | Diferència<br>2007-2008 en<br>percentatge |
|--|------------|------------|-------------------------|---|
| Població total                           | 7.364.078  | 7.210.508  | 153.570                 | 2,13                                      |
| Població atesa per serveis bibliotecaris | 6.706.467  | 6.598.044  | 108.423                 | 1,64                                      |
| Nombre de biblioteques                   | 322        | 319        | 3                       | 0,94                                      |
| Nombre de bibliobusos                    | 11         | 11         | 0                       | =   |
| Nombre total d'equipaments               | 333        | 330        | 3                       | 0,91                                      |
| Superfície total en m <sup>2</sup>       | 247.858    | 234.990    | 12.868                  | 5,48                                      |
| Fons total                               | 11.186.378 | 10.408.632 | 777.746                 | 7,47                                      |
| Usuaris inscrits (carnets)               | 2.618.986  | 2.298.798  | 320.188                 | 13,93                                     |
| Visites                                  | 21.823.319 | 19.617.469 | 2.205.850               | 11,24                                     |
| Usuaris d'internet i ofimàtica           | 2.393.091  | 2.361.832  | 31.259                  | 1,32                                      |
| Usuaris de préstec                       | 5.576.910  | 4.826.519  | 750.391                 | 15,55                                     |
| Documents prestats                       | 15.856.530 | 14.065.609 | 1.790.921               | 12,73                                     |

**Indicadors bàsics**

|  | 2008  | 2007  |
|--|-------|-------|
| % població atesa sobre la població total         | 91,07 | 91,51 |
| Superfície (m <sup>2</sup> ) per 1.000 habitants | 33,66 | 32,59 |
| Documents per habitant                           | 1,52  | 1,44  |
| % de carnets sobre la població total             | 35,56 | 31,88 |
| Mitjana de visites per habitant                  | 2,96  | 2,72  |
| Usuaris d'internet i ofimàtica per visitant      | 0,11  | 0,12  |
| Usuaris de préstec per visitant                  | 0,26  | 0,25  |
| Documents prestats per habitant                  | 2,15  | 1,95  |
| Documents prestats per usuari de préstec         | 2,84  | 2,91  |

**Activitats: nombre de sessions realitzades**

| Tipus d'activitat           | 2008  | 2007  |
|-----------------------------|-------|-------|
| Visites escolars            | 7.728 | 7.384 |
| Altres visites organitzades | 1.570 | 1.430 |

<sup>2</sup>. *Biblioteques públiques de Catalunya: balanç de 2008*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Subdirecció General de Biblioteques, 2008. Disponible en línia: <<http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/DGCC/Documents/Arxiu/Estadistiques/Estadistiques%202009/Balanc%20de%202008.pdf>>. [Data de la consulta: 15/03/2010]



|   |               |               |
|---|---------------|---------------|
| <b>Hores del conte</b>                                    | <b>5.177</b>  | 5.078         |
| <b>Exposicions</b>  | <b>3.396</b>  | 3.415         |
| <b>Cursos i tallers</b>                                   | <b>5.001</b>  | 4.328         |
| <b>Clubs de lectura</b>                                   | <b>3.677</b>  | 3.093         |
| <b>Audicions, concerts, projeccions i representacions</b> | <b>868</b>    | 711           |
| <b>Conferències i presentacions</b>                       | <b>2.056</b>  | 1.993         |
| <b>Altres activitats</b>                                  | <b>3.050</b>  | 2.949         |
| <b>Total</b>  | <b>32.523</b> | <b>30.831</b> |

## 2.2 Anàlisi de les activitats de promoció de la lectura a les biblioteques públiques catalanes

En aquesta part de la comunicació, s'identifiquen i es valoren les pràctiques de foment de la lectura que es duen a terme a les biblioteques públiques catalanes amb la finalitat d'analitzar-ne els trets que les caracteritzen, així com les valoracions que reben per part dels promotors, dels conductors, dels bibliotecaris i dels destinataris, a partir d'un estudi de camp que s'ha dut a terme entre els mesos de gener i juny de 2009.

Aquest estudi es va fer a partir d'una mostra de biblioteques del Sistema de Lectura Pública, segons criteris de dimensió i distribució territorial, que destaquessin per la qualitat de les seves accions de promoció de la lectura ja que no es tractava d'una anàlisi estadística, sinó qualitativa. Així doncs, pel fet d'utilitzar una metodologia d'estudis de casos, els seus resultats no són representatius de la totalitat de les biblioteques públiques.

En una primera fase, es va procedir a identificar i tipificar les accions que poden considerar-se, específicament, de foment de la lectura, a partir dels impresos de difusió de les pròpies activitats, dels catàlegs i propostes d'activitats que s'ofereixen a les biblioteques i, també, de les informacions publicades a les pàgines web de les diverses biblioteques.

En una segona fase, es va recopilar informació a partir de diverses entrevistes a les directores de les nou biblioteques seleccionades<sup>3</sup>

<sup>3</sup> Les nou biblioteques seleccionades per a l'estudi van ser:

- de la demarcació de Barcelona: Biblioteca Ferrer i Guàrdia (Alella), Biblioteca Mercè Rodoreda (Barcelona) i Biblioteca Central d'Igualada



centrades, bàsicament, en la programació i avaluació de les activitats, que es van complementar amb d'altres entrevistes als programadors i conductors d'activitats per determinar els criteris en l'oferta i les valoracions del marc general en què es desenvolupen les activitats. També es va treballar a partir d'un protocol d'observació d'activitats per facilitar la descripció del seu desenvolupament, a partir de l'observació directa sobre el terreny i, finalment, es van recollir opinions directes dels usuaris receptors de les activitats.

A continuació, es presenten les d'idees clau que resumeixen l'estat de la qüestió sobre les activitats de promoció de la lectura que es duen a terme en les biblioteques catalanes i que en caracteritzen les pràctiques més comunes.

#### Sobre el concepte de foment de la lectura

- Es considera que tota aquella activitat que porta gent a la biblioteca fomenta la cultura i la lectura, ja que les biblioteques aprofiten aquestes accions per a difondre el fons.
- Es constata que moltes de les activitats de promoció de lectura que duen a terme les biblioteques responen, indistintament, a objectius relacionats amb la lectura, de promoció cultural i fins i tot de màrqueting de la biblioteca.

#### Sobre la gestió i desenvolupament de les activitats de promoció lectora

- La contractació externa de les activitats és una pràctica molt estesa que permet diversificar propostes i simplificar la gestió. No obstant, es detecten divergències en la seva valoració.
- Els professionals de les biblioteques sovint expressen que tenen grans dificultats per dur a terme projectes de promoció de la lectura i de les biblioteques que imputen, principalment, a: escassetat de recursos econòmics i humans; falta de temps per a la gestió; poques eines de gestió (directoris professionals, plantilles de documents, etc.) i poca comunicació entre les biblioteques de diferents municipis.

- 
- de la demarcació de Tarragona i de les Terres de l'Ebre: Biblioteca Municipal de Cambrils i Biblioteca de Roquetes
  - de la demarcació de Lleida: Biblioteca Comarcal Jaume Vila (Mollerussa) i Biblioteca Pública de Lleida
  - de la demarcació de Girona: Biblioteca Ernest Lluch (Girona) i Biblioteca de Palafrugell



- La difusió de les activitats es realitza a través de tots els mitjans – convencionals, però també electrònics– a l’abast, amb una intenció clara d’arribar als usuaris i, també, als no usuaris. El sistema de comunicació és essencial per a garantir l’èxit de les activitats: s’ha de pensar i dirigir a un públic concret i buscar els canals que hi arribin.
- La periodització i l’agrupació de les activitats es mostra com una pràctica que contribueix a l’èxit ja que fidelitza els usuaris però, probablement, té un efecte contrari en els no usuaris. La distribució temporal de les activitats en cicles contribueix a incrementar-ne l’eficàcia.
- El conductor i l’espai en què es desenvolupen les activitats es consideren factors clau per a l’èxit, en qualsevol tipologia d’activitat.

#### Sobre els públics a qui s’adrecen de les accions

- Cada biblioteca programa les activitats en funció dels seus propis criteris, al marge de les polítiques generals de promoció de la lectura i, de vegades, sense tenir dades contrastades de les necessitats del públic a qui serveix.
- L’entorn és determinant per a l’èxit del foment de la lectura. La col·laboració amb el teixit cultural de l’entorn és essencial: evita duplicitats i ofertes coincidents en el temps, permet ampliar els públics a què arriba la biblioteca, permet optimitzar els mitjans. Al marge de les entitats més habituals –escoles, associacions culturals, ...– en l’àmbit de la promoció de la lectura cal intensificar la relació amb les llibreries i involucrar-les en la preparació d’activitats.
- L’existència de plans de lectura de ciutat o de Municipis lectors<sup>4</sup> creen un ambient que afavoreix els resultats i les biblioteques tenen un paper clau en el seu bon funcionament.
- Les activitats es distribueixen equitativament entre el públic infantil i l’adult en funció de la població. Es constata que els joves són el

---

<sup>4</sup> *Municipi lector* és un programa de promoció de la lectura impulsat des del Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil que pretén fomentar l’hàbit lector d’una població a través de la implicació i compromís de tots els agents del municipi. Més informació a: <<http://www.clijcat.cat/municipi/MunicipiLector.php>> [Data de la consulta: 15/03/2010]



col·lectiu més desatès. Les activitats per a infants registren molta més participació que les destinades al públic adult.

#### Sobre l'avaluació de les actuacions de foment de la lectura

- Es constata que l'avaluació dels resultats de les activitats és un aspecte poc treballat. En general l'èxit d'una activitat es mesura, únicament, en funció del nombre absolut d'assistents i, en tot cas, en el moviment de préstec. En pocs casos existeixen altres mecanismes de mesura, sobretot enquestes de satisfacció. El contacte directe amb els assistents és el mecanisme més utilitzat i més ben valorat.
- Les activitats en què l'usuari està més controlat (clubs de lectura) són les que aporten a les biblioteques dades més rellevants quant a la seva incidència en la lectura: retorn de la satisfacció, interessos, coneixement directe de l'evolució lectora.

#### Sobre l'efectivitat de les accions per al foment de la lectura

- Al marge de les activitats, l'atenció personalitzada es veu com un procediment molt efectiu per al foment de la lectura, especialment en determinats grups d'edat, com la gent gran amb poca pràctica lectora.
- Les accions puntuals relacionades amb l'accessibilitat al fons, com ara els centres d'interès o les exposicions, són tan o més efectives per a promoure la lectura que les activitats.
- Les activitats que es consideren més efectives són els clubs de lectura, les presentacions de llibre i l'hora del conte. Sembla essencial la compaginació de les activitats de risc –nous formats, noves temàtiques– amb les d'èxit provat ja que les activitats de risc aporten idees noves i obren nous camins.

Aquesta realitat, no obstant, presenta una sèrie de factors que limiten les actuacions, tant des del punt de vista de la seva programació com del seu èxit, en cadascun dels aspectes analitzats.

#### Sobre el concepte de foment de la lectura

- Les activitats per a la promoció de la lectura no es distingeixen de les altres, més genèriques, d'extensió cultural.





- El concepte de lectura s'assimila gairebé unívocament, a la lectura literària.

#### Sobre la gestió i desenvolupament de les activitats de promoció lectora

- Dificultat de conèixer la programació de les entitats culturals de l'entorn per tal d'evitar la coincidència d'activitats.
- Els costos elevats, la disparitat de la qualitat de les accions i la manca de flexibilitat són els aspectes més negatius de la contractació externa de les activitats.
- Moltes activitats es programen en hores que tenen competència d'altres propostes (programes de televisió, activitats d'oci...).

#### Sobre els públics a qui s'adrecen les accions

- No sembla que les propostes fetes des de les biblioteques aconseguixin interessar els joves en la lectura.
- La tendència d'ampliar la forquilla d'edats de destinació de les activitats infantils provoca disfuncions en la seva realització.
- El públic es mostra conservador quant a les seves preferències la qual cosa no facilita la renovació de les activitats.
- Les activitats analitzades tendeixen a ser conservadores per mantenir el públic usuari.

#### Sobre l'avaluació de les actuacions de foment de la lectura

- No es disposa d'informació sobre les necessitats i preferències del públic, tant dels usuaris com dels no usuaris.
- Els bibliotecaris no disposen d'eines per a acompanyar el lector: no poden conèixer el seu itinerari.
- La manca d'instruments estandarditzats dificulta l'avaluació de les activitats de manera sistemàtica i comparable.
- La satisfacció dels usuaris no es detecta per procediments regulars. Normalment, fan servir com a retorn la conversa informal, la qual cosa es dona prioritàriament amb les persones molt usuàries i aquest procediment manca d'objectivitat.

#### Sobre l'efectivitat de les accions per al foment de la lectura



- Els bibliotecaris reconeixen certes dificultats per part seva per actuar com a prescriptors i facilitadors, tot i que els usuaris els veuen com a tal.
- La incidència de les activitats en els hàbits lectors de la població servida s'ha d'avaluar a llarg termini i a partir de grups controlats.

### **3. La Subdirecció General de Biblioteques i la promoció de la lectura**

La Subdirecció General de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya (SGB) du a terme un conjunt d'actuacions per a la promoció de la lectura a les biblioteques públiques de Catalunya en compliment de les responsabilitats que li atorga la *Llei 4/1993, de 18 de març, del sistema bibliotecari de Catalunya*<sup>5</sup>, segons la qual correspon als serveis nacionals prestar suport a les biblioteques públiques del Sistema de Lectura Pública de Catalunya en l'àmbit de la promoció de les biblioteques (art. 37) i fomentar la lectura pública (art. 41), mentre que és competència dels municipis i de les comarques coordinar i promoure la lectura pública en el municipi i comarca, respectivament (art. 39 i 40).

#### **3.1 El projecte d'actuació de la SGB**

La SGB engega el 2008 un projecte consistent en la posada en funcionament d'un nou servei prestat pels serveis nacionals per a les biblioteques del Sistema de Lectura Pública de Catalunya. Aquest servei pretén donar suport al desenvolupament de programes municipals de qualitat per a la promoció de la lectura i de les biblioteques.

Aquest projecte es desenvolupa en tres etapes, que es corresponen a tres eixos:

1. Formació en gestió de programes de promoció de la lectura per als professionals de les biblioteques públiques.

---

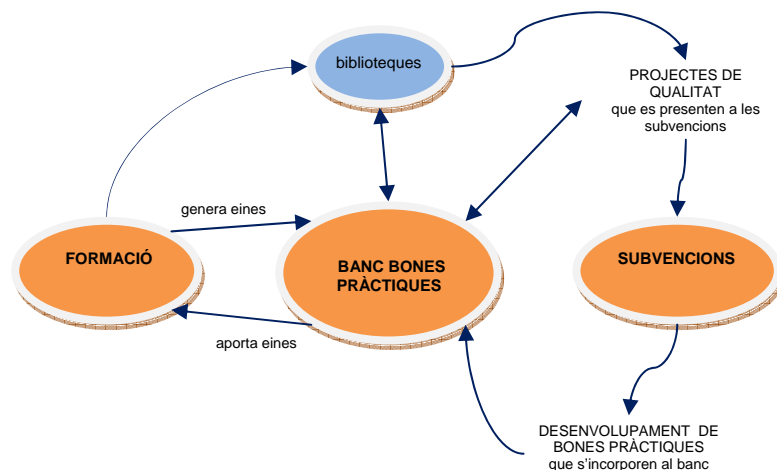
<sup>5</sup> "Llei 4/1993, de 18 de març, del sistema bibliotecari de Catalunya", *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*. Núm. 1727 (29 de març de 1993). Accessible a: <[http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/Cultura/Documents/Arxiu/normativa\\_index.htm%20-%20LLEI\\_4\\_1993.doc](http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/Cultura/Documents/Arxiu/normativa_index.htm%20-%20LLEI_4_1993.doc)> [Consulta: 15/03/2010]



2. Subvencions a programes municipals de foment de la lectura i les biblioteques, liderats per les biblioteques públiques de cada població.
3. Assessorament per a la gestió de projectes de promoció de la lectura, a través d'un banc de bones pràctiques en foment lector i d'unes propostes i eines per a la gestió. Un dels punts de partida fonamentals va ser l'estudi previ encarregat a Mònica Baró i Teresa Mañà.

Aquests tres eixos funcionen com un sistema en què cada part interacciona amb les altres i es retroalimenten entre elles.

- S'ofereix un programa de formació al personal de les biblioteques en gestió de projectes de promoció de la lectura, expressament pensat per a la realització de projectes que es volen presentar als concursos de subvencions que convoca el Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació.
- Gràcies a les subvencions, aquests projectes poden efectuar-se i generen bones pràctiques que poden ser incloses en el banc de bones pràctiques.
- El programa de formació genera també continguts per al banc de bones pràctiques i, al seu torn, aquest banc aporta recursos per al programa de formació. El banc també es nodreix dels projectes de qualitat i de les bones pràctiques que desenvolupen les biblioteques.





### 3.2 Objectius generals

- Incentivar el desenvolupament de nous programes municipals de foment de la lectura i de les biblioteques, que siguin estables, de qualitat i innovadors, tot oferint recursos econòmics, eines de gestió i formació als professionals encarregats de desenvolupar-los.
- Millorar la qualitat de les accions ja existents de foment lector en general, i les de les biblioteques públiques catalanes en particular, a través de la formació i la dotació de recursos econòmics i de suport a la gestió.
- Optimitzar els recursos i els esforços, promovent el treball cooperatiu entre biblioteques.

### 3.3 Públic objectiu

- Municipis catalans amb biblioteca pública capacitada per desenvolupar projectes de promoció lectora de qualitat.
- Professionals que treballen en l'àmbit de la promoció de la lectura en els municipis, especialment des de les biblioteques públiques municipals: bibliotecaris, tècnics de cultura d'ajuntaments, gestors culturals, etc. i tots aquells professionals interessats en el foment de la lectura des de qualsevol àmbit.

### 3.4 Àmbit territorial

L'àmbit territorial és Catalunya, prioritàriament, ja que és el territori sobre el que té competències la Generalitat de Catalunya.

Les accions de formació i subvencions d'aquest projecte es circumscriuen a les biblioteques públiques de Catalunya.

Quant al banc de bones pràctiques, es prioritzen els continguts de l'àmbit de Catalunya, si bé en una segona fase de desenvolupament del projecte es



contempla l'ampliació de l'origen dels continguts i l'accessibilitat a través de la traducció del web a d'altres idiomes.

### **3.5 Eix 1/ Formació en gestió de programes de promoció de la lectura per als professionals de les biblioteques**

Programa de formació en disseny i realització de plans municipals de promoció de la lectura per al personal de les biblioteques públiques del Sistema de Lectura Pública de Catalunya.

#### **Objectius específics**

- Millorar la qualitat dels plans de foment de la lectura i dels serveis bibliotecaris, i les habilitats dels professionals de les biblioteques encarregats de desenvolupar-los, oferint-los formació en la gestió de projectes de promoció lectora.
- Promoure la reflexió i el debat sobre la promoció de la lectura.
- Ajudar els professionals de les biblioteques públiques del Sistema de Lectura Pública de Catalunya a preparar projectes susceptibles de ser presentats a les convocatòries de subvencions per a plans municipals de promoció que convoca la Direcció General de Cooperació Cultural de la Generalitat de Catalunya.
- Generar continguts per al banc de bones pràctiques per a la promoció de la lectura en les biblioteques públiques de Catalunya (eix 3 del projecte).

#### **Destinataris**

Professionals de les biblioteques públiques del Sistema de Lectura Pública de Catalunya que desenvolupen tasques de gestió de promoció de la lectura. Univers potencial: 1.403 professionals, distribuïts en 333 equipaments bibliotecaris i serveis centrals.

#### **Accions**

Durant el 2008 es van realitzar cursos específics en disseny i realització de projectes municipals de promoció de la lectura. Es van realitzar 6 cursos, en què van participar 56 biblioteques.



La formació del 2008 la considerem insuficient ja que va arribar només al 16,8% de biblioteques, i 12 d'aquestes biblioteques van presentar projectes a la convocatòria de subvencions de l'eix 2. A la vista de l'estudi sobre l'estat de la qüestió de la promoció lectora a les biblioteques, es veu necessari el reforç d'aquest eix al llarg del desenvolupament del projecte.

El professorat que va impartir la formació va destacar com principal punt feble la poca relació que es buscava entre els projectes de promoció de la lectura i altres projectes més amplis o relacionats i, molt especialment, amb el propis plans estratègics de les biblioteques. L'amenaça era la concepció de projectes estancs i no interrelacionats entre ells, amb els seus riscos de pèrdua de coherència i d'eficàcia.

### **3.6 Eix 2/ Subvencions a programes municipals de foment de la lectura, liderats per les biblioteques públiques de cada població**

Convocatòria pública de subvencions a programes municipals de promoció de la lectura i de les biblioteques, liderats per les biblioteques públiques, que destaquen per la seva qualitat i excel·lència, i que busquen la col·laboració dels diferents agents socials, educatius i culturals. La convocatòria es preveu que sigui anual; la de 2009 va tenir una dotació econòmica de 100.000 €

#### **Objectius específics**

- Reduir els desequilibris quant al dret dels ciutadans de tot el territori de Catalunya per accedir a una oferta de qualitat pel que fa a programes de promoció de la lectura i les biblioteques.
- Incentivar la posada en funcionament de programes de qualitat per al foment de la lectura i les biblioteques mitjançant la prestació d'ajuda econòmica, especialment d'aquells projectes d'animació lectora que destaquen per: cerca de nous públics, vocació de consolidació de les accions en el temps, implicació dels mitjans de comunicació i els centres educatius, transversalitat, creació de nous serveis bibliotecaris i originalitat.
- Promoure la creació de bones pràctiques de promoció de la lectura i les biblioteques susceptibles d'alimentar el banc de bones pràctiques de l'eix 3 d'aquest pla.



## **Destinatari**

Municipis catalans de menys de 50.000 habitants, amb una biblioteca pública capacitada per desenvolupar el projecte de promoció de la lectura. Univers potencial: 370 municipis.

## **Accions**

A la primera convocatòria d'aquestes subvencions (2009) es van presentar 74 municipis.

- ↘ 66 municipis admesos
  - 37 de Barcelona
  - 11 de Girona
  - 8 de Lleida
  - 5 de Tarragona
  - 5 de Terres de l'Ebre
  
- 21 de fins 5.000 habitants
- 38 d'entre 5.001 a 25.000 habitants
- 7 d'entre 25.001 a 50.000 habitants

Considerem que la participació en aquesta convocatòria va ser molt alta, especialment si tenim en compte que es tractava de la primera vegada que es convocaven aquestes subvencions, i que el seu calendari era poc adequat al calendari de gestió de les biblioteques i ajuntaments.<sup>6</sup>

Quant al nivell de consecució dels objectius específics d'aquest eix, fent un breu resum, destaquem:

- Aquesta convocatòria es va resoldre amb 25 municipis subvencionats; les quantitats concedides van oscil·lar entre els 75 i el 50% dels pressupostos. La convocatòria es va limitar als municipis menors de 50.000 habitants i es va establir un premi especial per franges de població (fins a 5.000 h., de 5.001 a 25.000 h., i de 25.001 a 50.000 h.), per tal d'evitar la competència entre municipis de mides molt diferents i afavorir un repartiment econòmic més equilibrat.

---

<sup>6</sup> La convocatòria i les bases van sortir publicades al mes de juny, unes dates que van comportar moltes dificultats, entre elles que la documentació i els projectes es van haver de preparar durant el període de torns de vacances, amb menys personal disponible i l'alentiment dels tràmits.



- Es va avaluar sota criteris de qualitat aplicats a tots els aspectes dels projectes. La qualitat tècnica va mostrar força desigualtats, essent els punts més febles:
  - els objectius: deficiències en les formulacions, objectius no mesurables, manca de valors d'èxit i poca coherència amb l'anàlisi i necessitats detectades
  - l'avaluació: valoració quantitativa gairebé sempre centrada en el recompte d'assistència de públic i algunes vegades en dades de préstec; absència quasi total de valoracions qualitatives, d'impacte, de procés i de resultats, i poca coherència amb els objectius que s'havien prefixat
  - l'anàlisi de l'entorn: sovint consistent en una relació d'aspectes pertinents i no pertinents, i sense reflexió cap la detecció d'una necessitat o problemàtica a afrontar actual o futura
  - el coneixement dels usuaris i dels no usuaris: confós per dades demogràfiques o limitat a un coneixement intuïtiu. Les conseqüències més immediates eren eleccions de públic objectiu no justificades, baixa adequació de les accions a les característiques del públic, poca cerca de nous usuaris i absències de grups de població com a destinataris de les accions, especialment els joves
  - la titulació dels projectes: com a element de màrqueting, fins i tot, en molts casos, els projectes no tenien títol
  - els plans de comunicació: sovint es limitaven a relacionar la tipologia de materials de difusió emprats
  - la presentació formal: amb aspectes a millorar en l'estil, la claredat, etc. però especialment poc adaptada als propòsits dels documents, per exemple sense destacar els aspectes que es ponderaven específicament en aquesta convocatòria
  
- Quant a qüestions relacionades amb el concepte, continguts i gestió van sovintejar:
  - poca innovació en els projectes: gairebé sempre es tractava d'activitats clàssiques (clubs de lectura, hores del conte, presentacions de llibres, etc.), poca presència de les TIC i de continguts relacionats amb la lectura no literària i amb la diversitat de la pràctica de la lectura





- o manca de concepte de projecte municipal de promoció lectora, en el sentit d'un projecte que està relacionat o forma part de projectes locals més grans (per exemple, un pla estratègic municipal); que involucra com a col·laboradors a diversos agents de l'entorn (i no com a destinataris o canals de les accions, una confusió que es donava sovint); que té un desenvolupament en el temps amb una projecció mínima de mig termini, amb les seves diferents fases de creixement i assoliment d'objectius per etapes. En molts dels casos, enlloc d'un projecte es presentava el conjunt d'accions o programes concrets de les activitats de dinamització que estava desenvolupant la biblioteca
- o força relació amb centres d'ensenyament, però molt poca amb mitjans de comunicació
- o absència quasi total de patrocinadors o diverses formes de finançament, a banda dels pressupostos municipals i de suports d'administracions regionals i autonòmica; també es va observar que els costos no guardaven una relació directament proporcional a la qualitat dels projectes
- o els costos/participant a l'activitat: es van veure moltes diferències en les ratios costos total i activitat/participants a l'activitat. Els costos exagerats activitat/participant van ser vistos com desqualificadors per la comissió d'avaluació dels projectes presentats

Respecte a l'eficàcia d'aquesta convocatòria per detectar bones pràctiques susceptibles de formar part del banc de l'eix 3, opinem que, més que detectar, posa sobre la pista per trobar possibles bones pràctiques. Això és degut a que la informació requerida en els formularis de les subvencions no coincideix al cent per cent amb les dades necessàries per determinar si es tracta d'una bona pràctica. Sí que seran inclosos en el banc els projectes premiats i els millors puntuats per la comissió d'avaluació de les propostes presentades a les subvencions.

### **Eix 3/ Banc de bones pràctiques en promoció de la lectura**

Posada en funcionament d'un web amb continguts útils per a la gestió d'accions de promoció de la lectura, que serveixi de suport als professionals de les biblioteques públiques en l'execució de les seves tasques de foment



de l'hàbit lector i dels serveis bibliotecaris: un banc de bones pràctiques de foment lector realitzades en les biblioteques, i eines per a la gestió (plantilles, indicadors d'avaluació, dades estadístiques, etc.).

### **Objectius específics**

- Impulsar des de les biblioteques la posada en funcionament de projectes de qualitat per a la promoció de la lectura i dels serveis bibliotecaris, així com millorar la qualitat dels projectes ja existents.
- Ajudar els professionals de les biblioteques públiques en l'exercici de les seves funcions de promoció de la lectura i dels serveis bibliotecaris posant al seu abast eines professionals útils i de qualitat.
- Visualitzar la bona feina en accions de promoció de la lectura que estan realitzant els ajuntaments i les biblioteques públiques de Catalunya.
- Crear un referent en projectes de promoció de la lectura i de les biblioteques, de forma que la inclusió d'un projecte en el banc de bones pràctiques esdevingui un distintiu de qualitat.

### **Destinataris**

Professionals que treballen en l'àmbit de la promoció de la lectura als municipis: bibliotecaris, tècnics de cultura dels ajuntaments, gestors culturals, etc. i tots els professionals interessats en el foment lector.

### **Accions**

El banc està previst que entri en funcionament en fase de proves l'abril del 2010. Per la data de la celebració de les Jornades es disposaran de més dades al respecte.

## **4. Conclusions**

A continuació destaquem algunes qüestions que es deriven de l'estudi de camp que es va realitzar sobre les pràctiques de promoció de la lectura a les biblioteques, i dels primers resultats sobre les actuacions dutes a terme per la SGB.



Aquestes qüestions les agrupem sota els genèrics: reflexió, formació, recursos i gestió. Com a comú denominador als quatre termes, pensem que cal destacar la responsabilitat de vetllar per l'eficàcia i l'eficiència, ara més que mai, en un context de severa crisi econòmica. Els ciutadans reclamen cada vegada més i millors serveis públics, però també una gestió responsable dels recursos públics.

**Reflexió**, per evitar l'actuació per inèrcia. Es fa palesa la manca d'un bon coneixement de la realitat per detectar les necessitats actuals i futures com a punt de partida per planificar actuacions de foment lector dins les polítiques culturals, que superin plans locals i/o campanyes puntuals i que contribueixin a incrementar el desenvolupament i l'impacte de les accions de les biblioteques. Tanmateix, aquesta reflexió s'ha de portar també al nivell dels tècnics professionals per tal d'exigir-nos una evolució del concepte de promoció de la lectura (què és i que no és promoció de la lectura; en quins aspectes volem incidir –increment de la lectura, autonomia en els criteris de valoració, increment del préstec...- la lectura en la seva diversitat de suports i formes, els aspectes contextuals de la promoció lectora com ara, un fons de qualitat i atractiu, uns serveis bibliotecaris i una atenció orientada a l'usuari...), major rigor i una millora contínua de les nostres aportacions. La formació i els espais de trobada i intercanvi entre professionals a través de jornades -o com el que es proposa al banc de bones pràctiques- poden ser una bon instrument facilitador d'aquesta reflexió.

**Formació**, en tant és un mitjà imprescindible per millorar la qualitat de les accions en tots els sentits, inclosa l'eficiència, a través de la millora de les habilitats i competències dels professionals encarregats d'executar les actuacions de foment lector. Com hem vist, els temes que hauria de reforçar aquesta formació són l'avaluació, la comunicació i màrqueting, i la gestió de projectes. També s'ha detectat la necessitat d'ampliar la cobertura de la formació per tal d'arribar a més biblioteques i a professionals que es puguin haver incorporat més tardanament.

**Gestió** en avaluació contínua per tal de millorar els procediments i, per tant, la inversió dels recursos públics i els resultats de les actuacions; la cooperació i la cerca de finançaments alternatius són aspectes encara poc treballats i es perfilen com possibilitats a explorar. Tanmateix, com s'ha anat repetint al llarg del text d'aquesta comunicació, les accions sempre han de ser planificades en base a uns objectius estratègics i operatius, i vinculades i en coherència al seu entorn tot creant un context favorable al foment de la



lectura. Aquestes actuacions han de ser conegudes i reconegudes pel públic a través d'una bona comunicació.

**Recursos** entesos en el sentit ampli de suport a través d'assessorament, de dotació d'eines de gestió, de finançament, etc. que ajudin a innovar, a executar, a consolidar actuacions i engegar-ne de noves. Cada administració ha d'assumir les seves responsabilitats al respecte. El banc de bones pràctiques i la línia de subvencions a programes municipals de promoció lectora són iniciatives pensades per incidir en aquests aspectes: assessorament i eines per a la creació i gestió de projectes, i recursos econòmics per fer-los possible són factors determinants per afavorir l'originalitat i assumir riscos en la cerca de nous públics.

Finalment, doncs, no es tracta d'una terra erma sinó d'un terreny pròsper que cal anar adobant.

## 5. Bibliografia

Baró, Mònica; Mañà, Teresa. *Estudi sobre les accions de foment de la lectura a les biblioteques públiques de Catalunya* [en línia]. Barcelona: Direcció General de Cooperació Cultural. Generalitat de Catalunya, 2009.  
<[http://www20.gencat.cat/docs/Biblioteques/Tematic/Documents/Arxiu/Activitats/Estudi\\_foment\\_lectura.pdf](http://www20.gencat.cat/docs/Biblioteques/Tematic/Documents/Arxiu/Activitats/Estudi_foment_lectura.pdf)> [Consulta: 15/03/2010]

*Biblioteques públiques de Catalunya: balanç de 2008* [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Subdirecció General de Biblioteques, 2008.  
<<http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/DGCC/Documents/Arxiu/Estadistiques/Estadistiques%202009/Balanc%20de%202008.pdf>>. [Consulta: 15/03/2010]

"Llei 4/1993, de 18 de març, del sistema bibliotecari de Catalunya", *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*. Núm. 1727 (29 de març de 1993). Accessible a:  
<[http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/Cultura/Documents/Arxiu/normativa\\_index.htm%20-%20LLEI\\_4\\_1993.doc](http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/Cultura/Documents/Arxiu/normativa_index.htm%20-%20LLEI_4_1993.doc)>  
[Consulta: 15/03/2010]



*Municipi lector: programa de motivació lectora.*  
<<http://www.clijcat.cat/municipi/MunicipiLector.php>> [Consulta:  
15/03/2010]